

✓ Кекса фуқароларни қўллаб-қувватлаш бўйича дастурларни яратиш: пенсия тизимини ривожлантириш, кексаларга муносиб турмуш шароитларини таъминлаш учун тиббий-ижтимоий ёрдам кўрсатиш.

✓ Демографик маълумотларни мониторинг қилиш ва таҳлил қилиш, Самарали сиёсат ва дастурларни ишлаб чиқиш учун мамлакатдаги демографик вазият тўғрисидаги маълумотларни

тизимли равишда йиғиш ва таҳлил қилиш муҳим аҳамиятга эга.

Хулоса. Ўзбекистонда демографик жараёнларни комплекс бошқариш мамлакатнинг барқарор ривожланишини таъминлаш учун турли соҳалар – соғлиқни сақлаш ва таълимдан тортиб, ижтимоий ҳимоя ва иқтисодиётгача бўлган мувофиқлаштирилган ўзаро ҳамкорликни тақозо этади.

Адабиётлар

1. Райимжонов З.Х. Халқаро миграция кеча ва бугун // “Жанубий ўзбекистонда география мактабининг шаклланиши” Респ. илмий-амалий конф. материаллари. Термиз, 2006, 95-96 б.

2. Қаюмов А.А., Якубов Ў.Ш., Абдуллаев А.Г. Аҳоли географияси ва демография асослари (Ўқув қўлланма). Тошкент “Фан ва технология” нашрети. 2011 йил 154 бет.

ЎЗБЕКИСТОННИНГ ТЎҚИМАЧИЛИК САНОАТИДАГИ ДАВЛАТ СИЁСАТИ, ИНВЕСТИЦИЯ ДАСТУРЛАРИ ВА УЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ДАВЛАТНИНГ РОЛИ

Хўшбоқов Панжи Шойманович,

Термиз давлат педагогика институти доценти,

тарих фанлари номзоди

UDK: 94(575.1)

<https://orcid.org/0003-0005-2453-4678>

Аннотация. Мазкур мақолада Ўзбекистоннинг тўқимачилик саноатидаги давлат сиёсати, инвестиция дастурлари ва уларни амалга оширишда ҳамда ривожлантиришда давлатнинг роли, тўқимачилик саноати тарихини таҳлил қилиш методологияси ҳақидаги фикр ва мулоҳазалар юритилган.

Калит сўзлар: тўқимачилик саноати, сиёсат, инвестиция, методология, инновацион тўқимачилик, модернизация, диверсификация, экспорт, импорт.

Аннотация: В данной статье собраны мнения и комментарии о государственной политике в текстильной отрасли Узбекистана, инвестиционных программах и роли государства в их реализации и развитии, а также методика анализа истории текстильной отрасли.

Ключевые слова: текстильная промышленность, политика, инвестиции, методология, инновационный текстиль, модернизация, диверсификация, экспорт, импорт.

Annotation: This article contains opinions and comments on state policy in the textile industry of Uzbekistan, investment programs and the role of the state in their implementation and development, as well as methods for analyzing the history of the textile industry.

Keywords: textile industry, policy, investment, methodology, innovative textiles, modernization, diversification, export, import.

Кириш. Ўзбекистоннинг тўқимачилик саноатидаги давлат сиёсати саноатни ривожлантириш ва

модернизация қилиш, унинг рақобатбардошлигини ошириш ва халқаро бозордаги мавқеини мустаҳкамлашга қаратилган. Бу ерда мен ушбу сиёсатнинг баъзи асосий жиҳатларидан бири ишлаб чиқаришни диверсификация қилиш яъни давлат саноатни рақобатбардош қилиш ва бозорнинг ўзгарувчан эҳтиёжларига мослашиш учун тўқимачилик маҳсулотларини диверсификациялашни давлат фаол қўллаб-қувватлайди. Бунга шунингдек, техник ва инновацион тўқимачилик материаллари каби янги тўқимачилик турларини ҳам ишлаб чиқиш киради.

Тадқиқот методологияси. *Тадқиқот жараёнида мавзуга оид статистик маълумотлар ва назарияларни ўрганишда мантиқий фикрлаш, илмий мушоҳада, тизимли ёндашув, статистик ҳамда қиёсий таҳлил усулларидан фойдаланилган.*

Таҳлил ва натижалар. Тўқимачилик корхоналарининг ташкилий-иқтисодий муаммолари В.Н.Привалов [2] ва Ю.В.Забайкинларнинг [3] томонидан илмий ишларида тадқиқ этилган. Лекин хориж тажрибасини шунчаки тўғридан-тўғри кўчириб қўллаб бўлмайди, уни атрофлича таҳлил қилиб мамлакатимизнинг ўзига хос хусусиятларини инобатга олиб янги стратегиялар ишлаб чиқилиши лозим. Ўзбекистонда саноат корхоналари ишлаб чиқаришни бошқаришнинг назарий жиҳатлари, уларни муносабатлари ва ташкил этиш хусусиятлари маҳаллий иқтисодчи олимлардан: И.И.Искандаров [4] ва С.С.Ғуломовлар [5] М.Болтабаев [6] ва Н.М.Махмудовларнинг [7] илмий ишларида ҳам тадқиқ этилган.

Пахта хомашёни енгил саноатнинг асосий бирламчи хомашёси ҳисобланганлиги учун биринчи галдаги вазифа мамлакатимиз тўқимачилик корхоналари томонидан уни қай даражада қайта ишланаётганлини таҳлил этиш лозим. Пахта толаси дунёнинг 90 га яқин мамлакатларида етиштирилади ва 100 дан ортиқ мамлакатларда истеъмол қилинади.

Жаҳонда истеъмол қилинадиган тўқимачилик толалари орасида пахта толасининг улуши 49 % ни ташкил этади [1]. Ўзбекистон мустақилликка эришгандан сўнг тўқимачилик саноатининг янги тарихини ўрганиш учун қуйидаги жиҳатларга аҳамият қаратиш лозим бўлиб қолди:

Биринчидан, тарихий маълумотларни ўрганиш: Ўзбекистон мустақилликка эришгандан кейинги тўқимачилик саноатига оид тарихий ҳужжатлар, статистик ҳисоботлар ва илмий тадқиқотлар таҳлилинини ўтказиш. Бу бизга соҳанинг муҳим босқичларини тушунишга ва асосий тенденцияларни аниқлашга ёрдам беради;

Иккинчидан, қонунчиликни ўрганиш: Ўзбекистон тўқимачилик саноатини тартибга солувчи қонун ва меъёрий ҳужжатларни ўрганиш. Бу бизга соҳанинг ҳуқуқий асосларини тушуниш ва ривожланиш учун мумкин бўлган чекловлар ва рағбатларни аниқлаш имконини беради;

Учинчидан, бозор муҳитини таҳлил қилиш: Ўзбекистон тўқимачилик бозорининг ҳозирги ҳолатини баҳолаш, асосий иштирокчилар, истеъмолчилар ва рақобатчиларни аниқлаш. Тўқимачилик маҳсулотларига талаб ва таклиф тенденцияларини ўрганиш;

Тўртинчидан, SWOT таҳлилинини ўтказиш: Ўзбекистон тўқимачилик саноатининг кучли ва заиф томонларини, шунингдек, саноат дуч келиши мумкин бўлган имкониятлар ва таҳдидларни аниқлаш. Бу тўқимачилик саноатининг ривожланиш стратегиясини ишлаб чиқишга ёрдам беради;

Бешинчидан, Жаҳон тажрибасини ўрганиш: Тўқимачилик саноатини ривожлантириш бўйича бошқа мамлакатлар тажрибасини ўрганиш. Ўзбекистон шароитида қўлланилиши мумкин бўлган илғор технологиялар, бошқарув усуллари ва маркетинг стратегияларини аниқлаш.

Олтинчидан, Мутахассислар билан маслаҳатлашиш: Ўзбекистон тўқимачилик

саноатининг янги тарихини таҳлил қилиш ва яратиш бўйича қўшимча маълумот ва маслаҳатлар учун олимлар, экспертлар, тадқиқотчилар ва соҳа вакиллари билан боғланиш ҳамда улар қарашларининг илмий асосларини таҳлил қилиш кабилардан иборат. Юқоридаги барча босқичларни босқичма босқич амалга ошириш орқали Ўзбекистон тўқимачилик саноатининг мустақилликка эришгандан кейинги янги тарихини чуқур ва ҳар томонлама таҳлил қилиш ва ушбу муҳим тармоқни ривожлантириш стратегиясини ишлаб чиқиш имкониятига эга бўламиз.

Ўзбекистон 1991 йилда мустақилликка эришгач, тўқимачилик саноати мамлакатимиз иқтисодиётининг асосий тармоқларидан бирига айланди. Ўзбекистон тўқимачилик саноатининг мустақилликдан кейинги янги тарихи бир қатор ўзгаришлар ва ривожланишлар билан тавсифланади, жумладан, пахта газламалар ишлаб чиқаришни ривожлантиришда Ўзбекистон ўзининг пахта етиштириши билан машҳур бўлиб, мустақилликка эришгандан сўнг пахта матолари ишлаб чиқаришни ривожлантиришни ўз олдига мақсад қилиб қўйди. Бу тўқимачилик саноати учун замин яратиш, ўзбек товарларини жаҳон бозорида рақобатбардош қилиш имконини берди.

Бу соҳада хорижий сармояни жалб қилишда ишлаб чиқаришни модернизация қилиш ва кенгайтириш мақсадида Ўзбекистон ҳукумати тўқимачилик саноатига хорижий сармояларни фаол жалб қилмоқда. Бу замонавий ишлаб чиқариш технологияларини жорий этиш, маҳсулот сифатини оширишга ҳам хизмат қилади.

Ўз навбатида, маҳсулот ассортиментини диверсификация қилиш орқали Ўзбекистонда тўқимачилик корхоналарида пахта газламаларидан ташқари бошқа турдаги матолар, ипак, жун, синтетик материаллар ҳам ишлаб чиқарила бошланди. Бу тўқимачилик маҳсулотларини сотиш бозорини кенгайтириш ва экспорт ҳажминини

ошириш имконини беради. Худудларда тўқимачилик саноатини ривожлантириш, республиканинг анъанавий тўқимачилик саноати жамланган марказий худудлари билан бир қаторда, республиканинг чекка худудларда ҳам саноатни ривожлантиришга қаратилган сазй-ҳаракатлар амалга оширилмоқда. Бу мамлакатнинг турли худудлари ўртасидаги иқтисодий ривожланишдаги фарқни камайтиришга ёрдам беради.

Шу билан бирга, ихтисослаштирилган тўқимачилик зоналарини яратиш доирасида тўқимачилик саноатини ривожлантиришни рағбатлантириш ва инвестицияларни жалб қилиш мақсадида ихтисослаштирилган янги тўқимачилик зоналари ташкил этилмоқда. Бу ишлаб чиқаришни жамлаш ва корхоналарни ривожлантириш учун қулай шарт-шароитлар яратиш имконини беради. Бугунги кунда, халқаро брендлар билан ҳамкорлик қилиш тўғрисида тўхталсак, Ўзбекистон тўқимачилик корхоналари халқаро брендлар билан фаол ҳамкорлик қилаётганлигига гувоҳ бўламиз, бу эса савдо бозорини кенгайтириш ва ўзбек тўқимачилик маҳсулотларининг жаҳон миқёсида тан олиншини оширишга хизмат қилади, албатта.

Ўзбекистон 1991 йилда мустақилликка эришгандан сўнг мамлакатимиз тўқимачилик саноатида сезиларли ўзгаришлар ва ривожланиш юз берди. Ўзбекистон тўқимачилик саноатининг мустақилликдан кейинги асосий кўрсаткичлари:

✓ **Ишлаб чиқариш ҳажмининг ўсиши:** Ўзбекистон тўқимачилик саноатининг мустақилликка эришгандан сўнг ривожланишининг муҳим кўрсаткичи тўқимачилик маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмларининг ўсиши ҳисобланади. Мамлакатда тўқимачилик маҳсулотлари, жумладан, пахта матолари, кийим-кечак тўқимачилик, мебель тўқимачилиги ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқарила бошланди.

✓ **Тўқимачилик маҳсулотлари экспорти:** Ўзбекистон тўқимачилик

маҳсулотларини жаҳон бозорларига фаол экспорт қила бошлади. Тўқимачилик маҳсулотлари экспорти мамлакатимизда валюта тушумларининг асосий манбаларидан бирига айланиб бормоқда.

✓ **Янги иш ўринларини яратиш:** Тўқимачилик саноатининг ривожланиши мамлакатда янги иш ўринлари яратилишига хизмат қилди. Бу ишсизлик даражасини пасайтириш, аҳолининг ижтимоий-иқтисодий аҳволини яхшилашга хизмат салмоқли ҳисса қўшади.

✓ **Замонавий технологияларга инвестициялар киритиш:** Ўзбекистон замонавий технологияларга фаол сармоя киритмоқда ва тўқимачилик саноатининг ишлаб чиқариш қувватларини янгиламоқда. Бу ишлаб чиқариш самарадорлиги ва маҳсулот рақобатбардошлигини ошириш имконини беради.

✓ **Тўқимачилик дизайнининг**

ривожланиши: Мустақилликдан сўнг Ўзбекистонда тўқимачилик дизайни фаол ривожланмоқда. Маҳаллий дизайнерлар нафақат ички, балки халқаро бозорларда ҳам харидоргир бўлган тўқимачилик маҳсулотларининг ноёб коллекцияларини яратмоқда.

✓ **Хорижий ҳамкорлар билан ишлаш:** Ўзбекистон тўқимачилик соҳасида хорижий компаниялар билан ҳамкорликни фаол ривожлантирмоқда. Бу тажриба, технологиялар алмашинувида кўмаклашиши, ўзбек тўқимачилик маҳсулотлари бозорларини кенгайтириш учун хизмат қилади.

Хулоса. Шундай қилиб, Ўзбекистон тўқимачилик саноати мустақилликка эришгандан сўнг сезиларли ўсиш ва ривожланишни кўрсатди, бу эса мамлакат иқтисодиётига ижобий таъсир кўрсатиб, маҳаллий аҳоли турмуш шароитини яхшиламоқда.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида» ги 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли Фармони. // Халқ сўзи, 2017 йил 8 февралдаги 28 (6722) - сони.
2. Привалов В.Н. 2005 г. Кострома. «Организационно-экономическое обеспечение повышения эффективности использования потенциала производства текстильной технологической оснастки» кандидатская диссертация.
3. Забайкин Ю.В. «Совершенствование организации производства на текстильных предприятиях» кандидатская диссертация. 2006 г. Москва.
4. Искандаров И. Экономические проблемы развития текстильной промышленности в Узбекистане. -Т. 1969 й.
5. Фуломов С.С. Ишлаб чиқариш менежменти. - Т.: 2013 й.
6. Болтабоев М.Р. Тўқимачилик саноатида маркетинг стратегияси. Монография. - Т.: ФАН, 2004.
7. Махмудов Н.М..Пахтани қайта ишлаш саноатида ишлаб чиқариш ва иқтисодий жараенларни прогнозлаштириш усуллари. - Т.: 1992 й.